

## קי

יבנענועים כשפנה למטה (א) היפך ראש הלולב למטה <sup>ה</sup>.

## קיא

<sup>ט</sup> בהושענא רבא כשהגיע ל"למען תמים בדורותיו" הניח את הלולב ונטל ההושענא <sup>א</sup>. ובחביטת הערבה חבט רק ה' פעמים <sup>א</sup>.

## קיב

בשמיני עצרת הנוסח בתפילה (ב) יום שמיני חג העצרת הזה <sup>ב</sup>.

## קיג

יבסוכות קידש בישיבה <sup>ד</sup> כבכל שבתות

(א) היפך ראש הלולב למטה.

הלולב היה מהפך הראש למטה כי זה מיקרי דרך גידולו.

[תולדות רי"ם עמ' קמז].  
(ב) יום שמיני חג העצרת

הזה. בשמיני עצרת הנוסח בתפילה חפילה וקידוש "יום שמיני חג העצרת הזה".

[מעשה רב, רכח]

## מקורות וביאורים

ומ"ש "לא חבט רק חמשה פעמים" כוונתו לאפוקי מהמנהג שחובטים גם על הכלים להסיר העלים, ועיי' בפמ"ג שכ' דחובט על הכלים תחילה להסיר העלין ואח"כ חובט בקרקע ה' פעמים, והבכורי יעקב כתב שיחבט תחילה על הקרקע ואח"כ על הכלים, וטעמו דאם יסיר העלים תחלה, לא יקיים חביטה בערבה, והו"ד במשנ"ב שם סקי"ט, וז"ש דלא חבט רק חמשה פעמים, ע"ש.

יב. השו"ע [סי' תרסח, א'] כתב: ליל שמיני אומר בתפילה ותתן לנו את יום שמיני חג עצרת הזה, וכתב הרמ"א: ואנו נוהגים שאין אומרים חג השמיני דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג, אלא אומרים יום שמיני עצרת הזה. ועיי"ש בביאור הגר"א שהכריע כד' השו"ע והביא מקורות מהגמ' דשמיני איקרי חג, וכ"כ במעשה רב [מובא בליקוטים]. ובערוך השולחן [שם] כתב "אבל הרבה מגדולי ישראל הסכימו להטור והש"ע לומר 'את יום השמיני חג העצרת הזה', ויש ראיות רבות דמקרי חג" ע"ש.

יג. תומע"ר [סא], ה"י [קמג].

יד. השו"ע [סי' תרמג ס"ב] כתב: להרמב"ם מקדש מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואח"כ מברך זמן, וכתב הרמ"א ואין נוהגין כן אלא מקדשין מיושב, וכן דעת הרא"ש. ובביאור הגר"א שם הכריע כד' הרמב"ם, וכן מובא בלוח אר"י שגם הנוהגים לקדש כל השנה בישיבה מקדשים בסוכה מעומד כדי לברך לישב בסוכה קודם שישוב. אבל מנהג הגר"ח מבואר כאן לקדש בישיבה,

ז. תומע"ר [סג], ה"י [קמז].

ח. הב"י [סי' תרנא] כתב שדרך העולם להטות ראש הלולב לכל רוח ואף כשמוריד הלולב מטה ראשו כלפי מטה, והביא בשם אביו שאין להטות ראשו כלפי מטה משום דהוי שלא כדרך גדילתו, וכיון דכשנטלו שלא כדרך גדילתו לא יצא, כל נענועיו נמי צריך לעשות כדרך גדילתו. והשיטה הראשונה סוברת דזה חשיב דרך גידולו לאותו צד, וכמו שבנענוע לצדדין מטה לצדדין, ה"נ בנענוע למטה מטה למטה, ועוד כתבו הפוסקים דסגי בזה שנטל כדרך גדילתו ואת הנענועים שהם רק שיירי מצוה א"צ שיהיה דרך גדילתם. ועיי' בשו"ע [סי' תרנא, ט] שהוכחו ב' הדיעות. והרמ"א בדרכי משה כתב שגם המהרי"ל לא היה מהפך ראש הלולב למטה, אבל מנהג העולם להפך למטה, וכן מבואר מנהג הגר"ח.

ט. שאילתות [קמג], ה"י [קמז].

י. ויש בזה מנהגים חלוקים אם ליטול הערבה מיד כשמתחיל ההושענא "תתנונו לשם ולתהלה" שאז מתחילים הבקשות על המים, כמשמעות הרמ"א [סי' תרסד ס"ז] והחיי אדם [כלל קנ"ג ס"ג], ודעת השל"ה ליטול הערבה כשאומרים "תענה אמונים", וכאן מבואר דהנהגת הגר"ח ליטול הערבה כשאומר "למען תמים בדורותיו".

יא. השו"ע [סי' תרסד ס"ד] כתב דחובט על הקרקע פעמיים או שלש, ובאליהו רבא [שם ס"ד] הביא מהאריז"ל לחבט על הקרקע ה' חבטות למתק ה' גבורות אותיות מצנפ"ך. וכן מבואר כאן מנהג הגר"ח.